

CATORZE ADVOCATS AL
RESCAT DE CATERINA FREIXA,
ACUSADA DE BRUIXERIA (1619)

18 DE NOVEMBRE DE 2024

**TORTURADA,
PERÒ SALVADA**

IVRIS
RESPONSVM
P R O
Catherina Frexer & de Prat, termini Ar-
tes, Parochia Sanctæ Mariæ de Horta,
Diocesis Vicensis, vxore Iaco-
bi Frexer.

BARCINONE, MDGXIX

Ex Officina Typographica Sebastiani a Gornellas.

TORTURADA, PERÒ SALVADA

CATORZE ADVOCATS AL
RESCAT DE CATERINA FREIXA,
ACUSADA DE BRUIXERIA (1619)

Entre els segles XV i XVII, a Catalunya, com en altres zones properes al Pirineu, centenars de persones, principalment dones, van ser acusades i sovint condemnades per crims de bruixeria. No va ser un fenomen inèdit. Des de l'Antiguitat, moltes societats havien perseguit individus que suposadament tenien poders màgics i se'n servien. A la baixa edat mitjana i a l'edat moderna, també es van executar bruixes i bruixots en altres indrets d'Europa, per exemple en territoris alpins i prealpins o al centre de la península Itàlica.

Això no legitima en absolut la virulència brutal de la cacera de bruixes a casa nostra.

El fenomen en part s'explica per la superstició d'estrats populars de població i per males pràctiques processals en cùries de justícia ordinàries. Però cal no oblidar la responsabilitat de teòlegs, pensadors, membres de l'alt i el baix clergat, juristes o escrivans que durant més de dos-cents anys van desenvolupar el marc conceptual d'aquesta atrocitat històrica i la van executar sobre el terreny.

La dècada de 1610 va ser particularment crítica en la persecució de bruixes a casa nostra. L'any 1619, però, va marcar un canvi de tendència. El mes de gener, el jesuïta Pere Gil va lliurar al virrei un memorial denunciant la situació. Durant la tardor, el cas d'una detinguda i acusada prop d'Artés, Caterina Freixa, va aixecar molta polseguera i va suscitar un creuament inèdit d'arguments en què van participar quinze juristes de primer ordre –catorze contra un, concretament. És de justícia que la Biblioteca de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona dediqui una reflexió a aquell debat que, més enllà de la interessada directa, va acabar afectant moltes més persones injustament acusades. L'any 1622 un decret va ordenar una primera evocació al Reial Consell de Catalunya de les causes obertes arreu del país. Així, persones detingudes i amenaçades de mort –entre elles Caterina Freixa–

serien conduïdes a Barcelona i jutjades degudament. No va ser la fi, però sí l'inici de la fi de la cacera de bruixes a Catalunya.

Aquesta exposició, alhora que permet celebrar els riquíssims fons històrics de la Biblioteca, ens recorda que el Dret, correctament utilitzat per juristes, ha estat i ha de continuar essent una eina imbatible per garantir un avenç harmònic de les societats humanes i reprimir els abusos de poder.

Els expositors de la secció esquerra de la mostra, vistos de dalt a baix, contextualitzen la cacera de bruixes, que a les Valls d'Àneu va oficialitzar-se amb unes ordinacions de 1424; mostren la confluència d'idees i mecanismes "espirituals" i

temporals per reprimir pràctiques diabòliques; demostren que Caterina Freixa va traspasar de mort natural, no pas cremada o penjada com una bruixa. En el seu cas, excepcionalment, la Llum del Dret va prevaldre sobre la foscor.

La vitrina central confronta dues al·legacions jurídiques pràcticament simultànies, ambdues escrites en llatí, el llenguatge del dret a l'època. A la banda del carrer hi ha la reproducció d'una al·legació de Felip Vinyes contra Caterina Freixa, de tons obscurantistes, fonamentada en declaracions testificals obtingudes sota tortura de catorze dones properes a Santa Maria d'Horta –avui, al terme municipal d'Avinyó. Prop de la sala de consulta es mostra un dels dos únics exemplars coneguts –del fons de la Biblioteca– d'una al·legació en defensa de Freixa. La va escriure Pere Antoni Jofreu i la van subscriure tretze altres advocats, entre els quals els cèlebres Joan Pere Fontanella i Jaume Càncer, i també Joan Nadal de Prat, germà de l'acusada –segurament qui va mobilitzar els col·legues, en defensa d'un interès familiar, però que acabaria redundant en interès públic. El parentiu d'un dels juristes no ha de treure mèrit al gest col·lectiu dels

catorze: a l'època, pronunciar-se públicament a favor d'una bruixa podia suposar una pèrdua de crèdit social i, per tant, de clients. De fet, consta que algun dels advocats ho va patir.

A la vitrina de la dreta s'exposen diversos tractats pràctics de dret processal del ius commune tardà (segles XV–XVIII), que reflecteixen la vigència dels drets canònic i romà –amb un aparell doctrinal en augment exponencial– com a subsidiaris a Catalunya –de facto, com els pilars de l'ordenament jurídic tradicional. Va ser enllaçant arguments d'autors itàlics com Giulio Claro, Prospero Farinacci o Roberto Maranta que juristes com Jofreu i companyia van sortir al rescat de Caterina Freixa. Obres així solien ser molt casuístiques, acumulaven cites incomputables –no sempre contrastades– i van ser escombrades a partir del segle XIX per noves concepcions dels drets penal i processal vinculades a la Il·lustració i el liberalisme i per ordenaments estatals de matriu codificada.

Josep Capdeferro (Universitat Pompeu Fabra)

Comissari científic: Josep Capdeferro

Comissariat tècnic: BICAB

Proyecto I+D+i "Conflictos singulares para juzgar, arbitrar o concordar (siglos XII–XX)".
PID2020-117702GA-I00/MICIU/AEI/10.13039/501100011033